

OCIERAĆ (64) *vb impf*

o oraz a jasne; -é- (5) *OpecŻyw* (3), *Oczko*, *KochPam*, -e- *Mącz* (2).

inf ociierać (7). ◇ *praes* 1 sg ociérã (13). ◇ 3 sg ociérã (18). ◇ 1 pl ociérãmy (3). ◇ 2 pl ociérãcie (2). ◇ *praet* 3 sg m ociérãł (2). *f* ociérãła (3). ◇ 3 pl m pers ociérali (2). ◇ *fut* 2 sg m będziesz ociérãł (1). ◇ 3 sg m będzie ociérãł (1). ◇ *imp* 2 sg ociérãj (2). ◇ *con* 3 sg m by ociérãł (1). ◇ 1 pl m pers byśmy ociérali (1). ◇ *impers* ociérãno (1). ◇ *part praes act* ociérãjąc (7).

Sł stp: *ocirać*, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Usuwać przez pocieranie to, co zbyteczne lub szkodliwe, oczyszczać lub osuszać; extergere PolAnt, Calep, Vulg, Cn; tergere Mącz, Calep, Cn; abstergere PolAnt, Calep, Cn; detergere Calep, Cn; pertergere Mącz; circumfricare, defricare Cn* (54) : potym fie tą małcią namazać, A chodźić y legać tak nie ocieraiącz *FalZioł* V 108v; *Tergo vel tergeo, Ocieram/ chędożę/ cziścię. Mącz* 449d, 450a; *Calep* 9b, 314a, 397b, 1056b.

ocierać kogo, co [= z kogo, z czego jest usuwane] (12): [*bania spadając*] Miod mu ná głowę wylała: [...] Więc kiedy brodę ocierał/ Po ziemi fkorupy zbierał *BierEz* Q3; *OpecŻyw* 156v; *KrowObr* 103; *RejFig* Aa8; głową S. Stániłłáwá fie poćiła/ gdy ią w procesyey nośił Arehidyakon/ chocia ią ocierano nie pomogło nic. *BielKron* 394v; *GórnDworz* E8; Czułem/ że iuż ná ftronie [śmierć] kołę ocierãł/ Viufzonã krwią świętã vczćiwego ciãłã. *WisznTr* 10. *Cf ocierać co z czego; co czym.*

ocierać co [= co jest usuwane] (8): poć fie ocieraiąc pot *FalZioł* III 36a; *BudNT Luc* 10/11; okłádãć tedy taką ziemiã rzecz bárzo befpieczna / [...] á wychodząc/ álbo iã ocierãć chcãć/ zá powinnã máiã/ Cérat/ álbo Emplãtr/ ná mieyfcu które okłádã/ nośić *Oczko* 18. *Cf ocierać co z kogo, z czego; co na kogo; »łzy ocierać«.*

ocierać co [= z czego jest usuwane] z czego (1): Będźie rzkomo broń ze krwi ocierał/ A ty od ftrãchu będźiefz obumierał *KlonFlis* H.

ocierać co [= co jest usuwane] z kogo, z czego (3): *FalZioł* V 69v; *Emargino* ◇ Strup z wrzodu ocierãm. *Calep* 358b. *Cf »strumienie z oczu ocierać«.*

ocierać co [= z czego jest usuwane] czym (4): *OpecŻyw* 46, 157; poczęłã maczãć nogi iego łzãmi/ y włółãmi głowy fwey ocierãłã *BudNT Luc* 7/38. *Cf ocierać co komu czym.*

ocierać co [= co jest usuwane] na kogo (1): Y proch który przylnãł do nas z miãłtã wãłzega/ ocieramy ná was [*extergimus in vos*] *WujNT Luc* 10/11.

ocierać co [= z czego jest usuwane] komu czym (1): ociera mu Bifkup mieyfczã pomázãnia bãwełnã *StryjWjaz* D4.

Zwroty: »łzy, strumienie (z oczu) ocierać« (1:1): [*nie mogãć łez hamowãć*] ná ftronę fię obrãciãjąc [!] ftrumienie ony z oczu ocierał. *SkarŻyw* [237]; *KochPam* 82.

»ocierać oczy« (1): Pocźnie leżãć nãrzekãć/ ocierãiãć oczy. Mowiãć iż mu zginęło fześć złoty ch *RejFig* Dd7.

Szeregi: »ocierać a czosać« (1): biedã temu chłopcui/ któryby [...] gãná czo dziefięć kroków ftafi ocierãć/ á czolãć nie miał. *GórnDworz* E8.

»omywãć i (albo) ocierać« [*szyk* 3:1] (4): natychmiãłt iednij drogié małci wzięli/ drudzy iego omywali/ ij pięknie ociérali *OpecŻyw* 156v, 157; *FalZioł* III 36a; *KrowObr* 103.

Przen (4) :

ocierać co [= z czego jest usuwane] (2): *RejZwierc* 172; Nie wgełzczamy [!] do łpowiedzi/ á funnienia iáko łtárey funnie nie ocieramy. *SkarKaz* 638b.

ocierać co [= co jest usuwane] (2): *RejZwierc* [207]; ábyfmy łię częłto chędożyli/ y proch ten y błoto łerc náłzych ocieráli. *SkarKaz* 638b.

W połączeniu szeregowym (1): *RejZwierc* 172 *cf* *W porównaniach*.

W porównaniach (2): iuż iá [starość] łobie iáko dobry gołpodarz on łtháry dom łwoy ochędożay/ pobijay/ ocieray *RejZwierc* 172; *SkarKaz* 638b.

a. O działaniu środków leczniczych i higienicznych (22) : barziesy ociera y wyłufza popioł z drzew łciągájących/ iáko łá drwa dębowe *FalZioł* IV 52d, I 11a, IV 58c.

ocierać co [= z czego jest usuwane] (3): Rog kozy łpalony [...] zęby ociera *FalZioł* IV 6a, IV 57a. *Cf* »ocierać z nieczystości«.

ocierać co [= co jest usuwane] (12): balám [...] ma mocz potwirdzaiącą y rołpádzaiącą złych wilkołci y trawáć ie y ocierájąc y teź czyłciąc *FalZioł* I 2 1d, I 153a. *Cf* *ocierać co z czego;* »ocierać nieczystości«.

ocierać co [= co jest usuwane] z czego (6): Ozanka mała czyłci wnątrznoci omywaiąc y ocierájąc zamulenia flegmilte z żoładka *FalZioł* I 37b, I 38a, 43b. *Cf* »ocierać nieczystości«.

W połączeniach szeregowych (6): MYdło zagrzewa/ czyłci/ ociera/ miękczy/ rołpufzcza *FalZioł* I 142c, I 21d, 64c, 113d, 119a, 153a.

Zwrot: »ocierać nieczystości« [*w tym: z czego (3), w czym (1)*], [*co*] z nieczystości« [*szyk zmienny*] (7:1): żoładek z nieczyłtołci ociera. *FalZioł* + +c; RZodkwiana wodkha [...] ociera nieczyłtołci w ielitach *FalZioł* 11 11b; Kadzidło ociera nieczyłtołci klijowate z oczu *FalZioł* III 32d, I 13b, 121b, 129b, V 40, 80v.

Szeregi: »ocierać, (i) omywać« [*szyk 2:1*] (3): [*marzana*] teź ociera/ omywa włzelkie nieczyłtołci ktore łie dzierzą iáko klij wnątrznoci *FalZioł* I 121b, I 37b, V 40.

»ocierać i spádzać« (1): mleko ktore bywa w Mleczu zmiełzane łtuciją, ociera y łpádza bielmo z oka. *FalZioł* I 43b.

»ocierać i wyczyłciáć (a. czyłcić)« [*szyk 1:1*] (2): A gdy [...] będzie onym prochem zębow pocierał/ thedy zęby czyłci y ociera. *FalZioł* IV 57a, I 38a. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

2. Zdrapywać, zeszkrobywać; deradere, eliminare Calep (3) : Derado – Odszkrobię oczierám. *Calep* 309b.

ocierać czym (2): Elimo – Poleruie, piełką oczierám. *Calep* 356a. *Cf* *ocierać co czym*.

ocierać co [= co jest usuwane] czym (1): potymgo bez vžalenia bić ołownemi báłáłyki / [...] y łkorupámi zpiekłá krew ocieráć kazał. *SkarŻyw* 188.

3. Pocierać [w tym: co (1)] (2) : Wiele ludźi onego kráiu domnie przychodźiło dźiwuiąc łie ciáłu białemu mni májąc áby fárbowane było/ dopułciłem im tego iż patrzyli y ocieráli *BielKron* 451.

ocierać o co (1): pałciorki y fácyłety oń [*o* *Obraz Częstochowski*] ocieráćie. *KrowObr* 113.

4. Trąć wcierać w skórę, nacierać [co czym] (1) : Theź gdy vwarzyłz *Dipthan* w wodzie, a oná wodą włazni będziełz ocierał ciało [...] pomaga *FalZioł* I 41d.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (4) : Detero – Oczieram. Młocę, wikrufzam. Calep 314a, 40b, 229b, 297b.*

Synonimy: 4. mazać, namazować, smarować.

Formacje współrdzenne cf TRZEĆ.

*Cf **OCIERAJĄCY, OCIERAN, OCIERANIE, ODCIERAĆ***

DD